

Sto pomladi Janeza Pevca

Dočakati sto let je nenavadno za naš čas. Še bolj nenavadno je, če stoletnik, kot je Janez Pevca iz Tavčarjeve ulice, lahko zapleše dunajski valček in mu vsaka plesalka ni kos. Hočem reči, da dobro nosi svojih deset križev, je čil, zdrav in tudi humorja mu ne manjka. Seveda, teža starosti ga je upognila, mu razbrazdala obraz, razrahljala mišice, duha pa se je komaj dotaknila. Srečanje z njim je doživetje, saj je to srečanje s prejšnjim stoletjem.

Večino dni Janez Pevca prebije v svojem stanovanju v drugem nadstropju, bere časnik ali stare revije in tiho zre na ulice, kjer se odvija življenje – tako drugačno od tistega, ki je pletlo njegovo mladost. Ta pa ni bila z rožicami posuta, zato je že na začetku razgovora navrgel:

»Saj nimate pojma, kako dobro živite! Kot tički.«

● Otroštvo v revščini

Pisalo se je leto 1880, ko se je Janez Pevca rodil v Komendi. »Mati je rodila deset otrok. Trije smo ostali, sedem jih je šlo med angele,« je rekel in s tem hotel poudariti, kako trdo je bilo včasih življenje. Tako trdo, da so obstali samo najmočnejši, najbolj sposobni.

»Otroštvo je bilo piškavo. Ko bi videli, kakšen kruh smo jedli, bi vam bilo vse jasno. Mati so ga spekli vsakih štirinajst dni iz mešanice koruze, ječmena, rži in včasih tudi pšenice. To je bil trd kruh in nemalokrat tudi plesniv, a kaj smo hoteli, ko drugega ni bilo,« je vedel povedati, kajti tisti okus po plesnivem kruhu mu še dandanes privre na dan.

A kmalu niti tega ni bilo. Oče je umrl in komaj dvanaštleten fantič je moral s trebuhom za kruhom. V Ljubljani je imel sorodnico, ki ga je vzela k sebi, da se je lahko šolal na takratni realki.

»Preživljala se je z izdelovanjem umetnih »pušeljev«, jaz pa sem ji pomagal pri hišnih delih,« je pojasnil.

Ker je bil dober dijak, mu je kranjski deželni zbor omogočil šolanje na Moravskem. Izšolal se je za keramičarja in kmalu postal priznan mojster. A vmes je prišla vojaška sukinja, ki je ni slekla dolgih sedem let. Cesarju je služil na

Tirolskem in v Celovcu in vojna pošta ga je nesla vse do bojišč v daljni Galiciji. Ko je luščil spomine iz tistih let, mu je pred očmi zaplesala vprega štirih konj, ki so po blatu in skozi goste gozdove vozili pošto avstrijskim vojakom, med katerimi je bilo mnogo slovenskih fantov.

● Namesto sablje – ljubica

»Ha, so nas Rusi pošteno nakresali in bežali smo, kot da bi nam gorelo pod nogami,« je vzkliknil naš stoletnik in preskakoval iz enega v drug dogodek.

»Surova leta so to bila,« je rekel in zakoličil to svoje obdobje s pesmico:

»Tri leta so minila in hauptman mi je d'jal: kasarno boš zapustil, na dom se boš podal. Do zdaj si sukal sabljico, poslej boš sukal ljubico.«

Po vojni ga je delo vodilo po različnih krajih. Nekaj let je bil tudi v Trstu, nazadnje pa je delal kot poštni inšpektor v Ljubljani.

No, in zdaj, ko smo skromno opisali njegovo pestro življenjsko pot, naj nam možakar še kaj pove o stari Ljubljani, o tisti, ki je nam znana samo iz rumenih razglednic in umetniških risb.

– Se spominjate potresa?

»Seveda se. Treslo se je kot na sodni dan in ljudje so kričali kot nori. Ljubljana je bila hudo razdejana in hiše so kar s koli podprli, da se ne bi sesule na ulice.«

– Kakšna je bila sicer Ljubljana vaše mladosti?

● Kamele na Miklošičevci

»Nikakor je ne bi mogli primerjati s sedanjo. Tu, kjer zdaj stanujem, so bili vrtovi in

spominjam se, kako so kamele iz cirkusa obžrle vse sadje tod okoli, saj je bil prostor za cirkus na sedanjem mestu zdravstvenega doma Center.«

Spomnil se je, kako so gradili sodišče, kako je bila Koldvorska ulica blatna, kako je na Masarykovi stala mitnica, okrog nje pa mlakuže, iz katerih so se ponoči oglašale žabe. Neverjetno, kakšnih podrobnosti nam je natresel, korenina.

– Kakšna je bila Šiška?

»Eh, kmečka vas, nič drugega. Tam je bila na glasu gostilna Kankrt, kamor smo hodili plesat ob nedeljah. Ne morete si misliti, kolikokrat je prišlo do tepeža...« se je zasmejal možakar in v mislih podoživljal prizore fantov, ko so se tolkli s pestmi in klicali »aufbiks«.

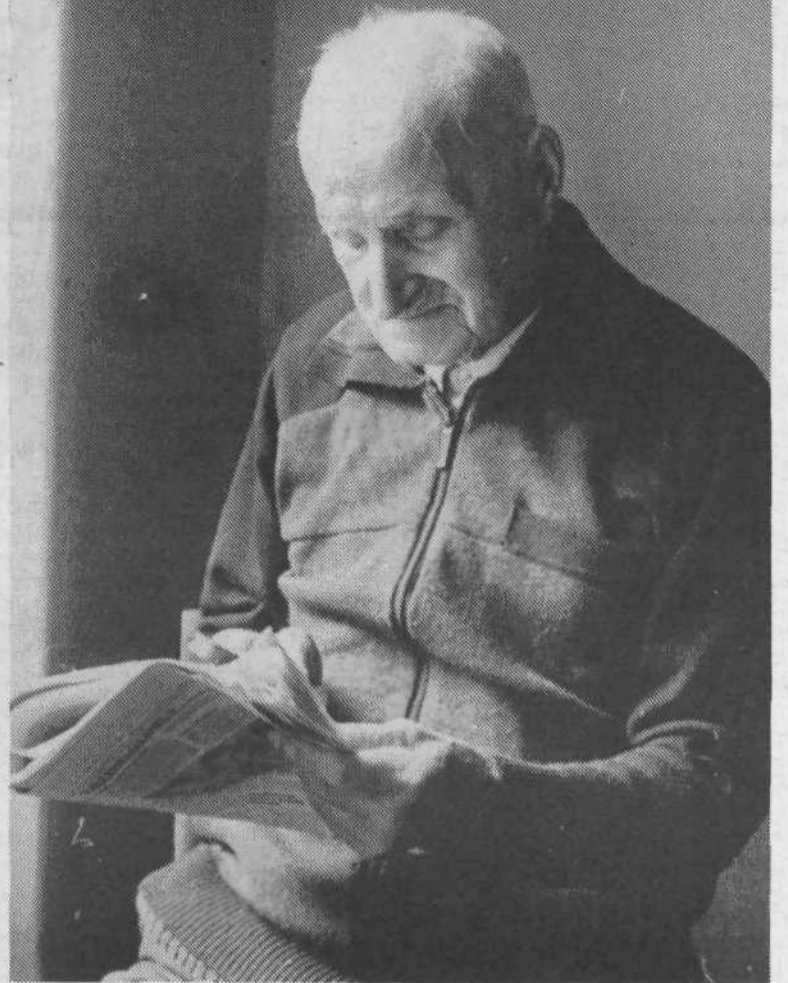
In ko je govoril o gostilnah, se je našemu sobesedniku mило storilo ob misli, koliko lepih uric je prebil v njih. Tudi s Cankarjem in Gasparijem se je tam srečeval, saj je bil vse-skozi zaveden Slovenec in nemalokrat je med pogovorom poudaril, kako je bila Ljubljana razdeljena na nemčurne in zavedne Slovence, med katere je štel tudi župan Hribar, katerega Dunaj ni hotel potrditi zaradi njegove goreče pripadnosti slovenskemu jeziku.

»Hoteli so nas ponemčuriti, zbrisati Slovenijo, a Slovenci se nismo dali,« je razvneto razlagal in razlago dopolnil z raznimi zgodbicami o nemčurjih.

● Kje so bile dobre gostilne

Rad je zahajal v družbo, tudi hranil se je dolgo po gostilnah, zato ni čudno, da je večkrat ponovil, kako je bilo od Ljubljane do Ježice uro hoda skozi lipov drevored in mimo odličnih gostiln, ki jih še danes ve naštet.

Največkrat je omenil Aleša in gostilno pri Urbančku, kjer so pripravljali odlične »karmenatelve«. Na vprašanje, ali so stregli tudi z zeljem, je zamahnil z roko, rekoč: »I, kaj bi z zeljem, tega smo dovolj imeli na kmetih.«

– Ali so tudi ženske zahajale v gostilne?

»Tam se je zbiral le moška družba,« je odgovoril resno in to resnobo takoj začini s humorjem:

»Ženske so doma čakale na može in jih zmerjale z mrhami. Ko je moj prijatelj nekoč prišel domov in ga je žena prav tako nadrla, ji je odgovoril: »No, lepa reč, tu sem mrha, v gostilni pa sem bil dvanaštkrat gospod...« Ga je pač zvrnil dvanašt frakeljnov.«

»Pač, gostilna pri svetem Križu pa je poznala tudi ženske gostje,« je nadaljeval, »to so bile perice iz Hrušice in Bizovika, ki so prihajale po umazano perilo k ljubljanski gospodi in ga potem vozile domov, kjer so ga oprale. Ko so pobrale zaslužek, so ga zvrnile kak frakeljček in se potem največkrat s pesmijo na ustih vračale s konjsko vpre-

go domov. To je bilo prav špansko.«

Seveda, takrat ni bilo pralnih strojev, Ljubljanka pa že ukročena z Gruberjevim kanalom, da se v njej ni dalo prati. Bržkone pa tudi bistra ni bila več.

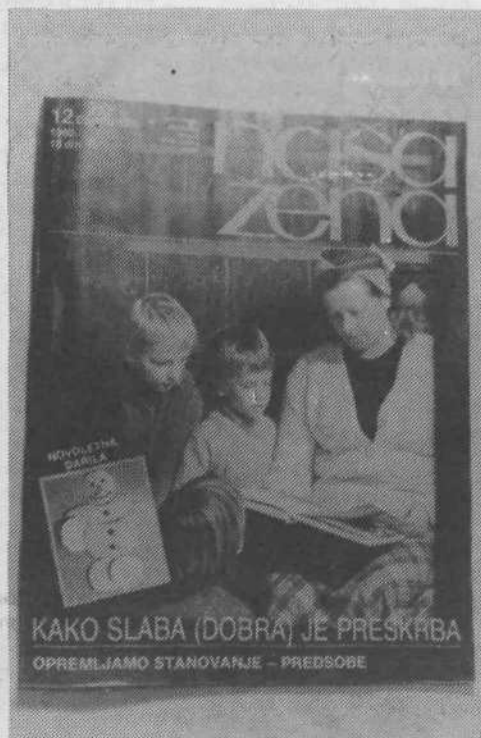
Takole je odlomek za odlomkom trgal spomine, se včasih zamislil, malce potožil za časi, ki jih ni več, se spomnil svoje pokojne žene, pohvalil svojega vnuka, pravnučkinjo Mojco, dokler se ni utrudil pod težo naših vprašanj.

Nazadnje je nazdravil s kozarčkom rdečega vina: »Tale me drži pokonci, ali ne, Malči!« in se obrnil proti Malči, ki skrbi zanj in mu gospodinji ter dela družbo skupaj z vnuki in pravnučki, ki so ponosni na svojega deda.

ALBINA P. ADAMIČ

OB 40-LETNICI:

Naša žena – vaša revija

Ali poznate najstarejšo slovensko žensko in družinsko revijo? Jo rečno ali samo občasno berete ali pa ste nanjo celo naročeni? Če je ne poznate, naj vam povemo, da je mesečnik. Na leto izide enajst števil, sedma in osma številka (julij-avgust) sta namreč dvojni. Izide vsak zadnji torek v mesecu.

Prve tri številke Naše žene so izšle še pred vojno 1941. leta. Zato ni čudno, da bo prav ob tem visokem jubileju prva letošnja številka Naše žene – januar 1981 – obarvana slavnostno. Običajno ima 64 strani, tokrat jih bo imela 8 več, saj ima zgodovinsko prilogo. V njej boste lahko prebrali zgodovino slovenskega ženskega naprednega tiska od 1897. leta, ko je pričela izhajati »Slovenka«, prvi ženski list, pa do danes.

Pa tudi sicer je dobljen del jubilejne številke posvečen 40-letnici

izhajanja Naše žene. V njej so bralcem in bralkam predstavili vse bivše urednice Naše žene, pa tudi, kako nastaja ta najstarejša ženska in družinska revija danes.

Pa še to. Naša žena, če je še ne poznate, je revija, ki obravnava humane odnose v družbi in predvsem družini in odnose med spoloma. Piše tudi o vzgoji, varstvu otrok, zdravju in zdravem načinu življenja, pripravlja okrogle mize o vsakdanjih žgočih težavah, objavlja razgovore z zanimivimi ljudmi, posreduje pa tudi vprašanja bralcev. Tisti, ki se zanimajo za modo, avtomobilizem, kuhinjo, zdravilna zelišča, lahko v vsaki številki Naše žene najdejo nasvete o tem in onem. Tudi otrokom smo namenili posebno stran, v vsaki številki je tudi za dve strani zdravniških nasvetov, križanka, kroj po naročilu, vsake tri mesece pa krojna pola.

N. Z.